

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2022. gada 22. augustā

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Gunārs Kusiņš un Anita Rodiņa,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto pieteikumu par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 135/2022), kuru iesnieguši divdesmit Saeimas deputāti: Andrejs Klementjevs, Jānis Urbanovičs, Nikolajs Kabanovs, Artūrs Rubiks, Regīna Ločmele, Edgars Kucins, Vladimirs Nikonovs, Zenta Tretjaka, Jānis Krišāns, Jānis Tutins, Inga Goldberga, Igors Pimenovs, Vitālijs Orlovs, Sergejs Dolgopolovs, Valērijs Agešins, Boriss Cilevičs, Karina Sprūde, Ivans Ribakovs, Ivans Klementjevs un Ļubova Švecova (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 33. panta pirmās daļas un likuma “Par sociālo drošību” 2.² panta otro un trešo daļu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam, 85. panta otrajam teikumam un 109. pantam.

2. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 33. panta pirmā daļa noteic, ka garantētais minimālais ienākumu sliekšnis ir 109 *euro* pirmajai vai vienīgajai personai māsaimniecībā un 76 *euro* pārējām personām māsaimniecībā.

Likuma "Par sociālo drošību" 2.² panta otrā daļa paredz, ka minimālo ienākumu sliekšnis nav zemāks par 109 *euro*. Savukārt panta trešajā daļā noteikts, ka minimālo ienākumu sliekšņus pārskata vienlaikus ne retāk kā reizi trijos gados.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. –19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punkts noteic, ka Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 3. punkts noteic, ka tiesības iesniegt pieteikumu ir ne mazāk kā divdesmit Saeimas deputātiem. Pieteikumu ir parakstījuši divdesmit 13. Saeimas deputāti. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu.

6. Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkts noteic, ka Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu.

Lai izvērtētu, vai pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu, jānoskaidro, vai:
1) prasījums formāli ir izspriests; 2) prasījums ir mainījies pēc būtības; 3) pastāv būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1.-10.5. punktu*).

Satversmes tiesa 2020. gada 25. jūnijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2019-24-03 “Par Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumu Nr. 913 “Noteikumi par garantēto minimālo ienākumu līmeni” 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109. pantam” (turpmāk – lieta Nr. 2019-24-03), kurā atzina lietā apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 1. un 109. pantam. Satversmes tiesa minētajā spriedumā norādīja, ka likumdevējs nav izlēmis būtiskākos ar garantētā minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu saistītos jautājumus, jo nav definējis, tieši kādām pamatvajadzībām pabalsts garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai tiek izmaksāts, kā arī nav izstrādājis garantētā minimālā ienākuma līmeņa noteikšanas metodes pamatprincipus. Garantētā minimālā ienākuma līmenis nav noteikts, pamatojoties uz tādu metodi, kas izrietētu no mērķa aizsargāt cilvēka cieņu, izlīdzināt sociālo nevienlīdzību un nodrošināt valsts ilgtspējīgu attīstību (*sk. sprieduma 23. punktu*).

Savukārt 2020. gada 16. jūlijā Satversmes tiesa pieņēma spriedumu lietā Nr. 2019-25-03 “Par Ministru kabineta 2010. gada 30. marta noteikumu Nr. 299 “Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” 2. punkta vārdu “ja tās vidējie ienākumi katram ģimenes loceklim mēnesī pēdējo triju mēnešu laikā nepārsniedz 128,06 euro” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109. pantam” (turpmāk lieta Nr. 2019-25-03), kurā atzina apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 1. un 109. pantam. Satversmes tiesa šajā lietā norādīja, ka vidējo ienākumu līmenis, no kura ir atkarīgs to personu loks, kurām ir tiesības saņemt trūcīgas ģimenes vai personas sociālās palīdzības atbalsta pasākumus, ir nosakāms ar pamatotu un argumentētu metodi. Valstij ir jāizstrādā tāds tiesiskais regulējums, kas būtu vērsts uz sociālās nevienlīdzības mazināšanu un radītu iespēju ikvienai personai veidot cilvēka cieņai atbilstošu dzīvi. Turklāt likumdevējam ir jānoregulē būtiskākie ar sociālās palīdzības piešķiršanu saistītie jautājumi. (*sk. sprieduma 24. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējs izskatāmajā pieteikumā apstrīd tiesību normas, kuras likumdevējs pieņēma pēc sprieduma lietā Nr. 2019-24-03 un Nr. 2019-25-03. Ar šīm normām ir noteikts minimālais ienākumu sliekšnis, kā arī minimālais šāda sliekšņa pārskatīšanas periods. Tomēr izskatāmajā pieteikumā ir norādīti jauni no lietā Nr. 2019-24-03 un Nr. 2019-25-03 vērtētajiem atšķirīgi apsvērumi par apstrīdēto normu neatbilstību Satversmei. Proti, Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, nav ievērojis labas likumdošanas principu, jo nav ņēmis vērā spriedumā lietā

Nr. 2019-24-03 un Nr. 2019-25-03 secināto par likumdevēja pienākumiem, nosakot minimālos ienākumu sliekšņus. Tāpat pieteikumā apstrīdēta norma, kas noteic minimālo ienākumu sliekšņu pārskatīšanas periodu, ko Satversmes tiesa līdz šim nav vērtējusi.

Tādējādi izskatāmajā pieteikumā norādītie argumenti un ietvertais prasījums pēc būtības ir atšķirīgs no tiem prasījumiem, ko Satversmes tiesa izvērtēja lietā Nr. 2019-24-03 un Nr. 2019-25-03. Līdz ar to pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu.

7. Pieteikumam, kuru iesniedz ne mazāk kā divdesmit Saeimas deputāti, ir jāatbilst Satversmes tiesas likuma 18. pantā noteiktajām prasībām.

Pieteikuma iesniedzējs apstrīd Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma un likuma “Par sociālo drošību” normu atbilstību Satversmei.

Satversmes tiesas likuma 18. panta otrā daļa noteic, ka vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama vienīgi šajā likumā norādītajos gadījumos. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, ņemot vērā Satversmes tiesas procesa ekonomijas principu, atsevišķos gadījumos viena pieteikuma ietvaros var apstrīdēt arī vairāku normatīvo aktu normas, kas regulē savstarpēji cieši saistītus tiesību jautājumus (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2008. gada 29. jūlija lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 75/2008*).

No pieteikuma ir secināms, ka apstrīdētās normas regulē savstarpēji cieši saistītus tiesību jautājumus un to satversmības izvērtēšana vienas lietas ietvaros varētu veicināt tās vispusīgu un ātru izskatīšanu.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrās daļas prasībām.

8. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota katras apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

8.1. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 1. pantā ietvertajam labas likumdošanas principam un 109. pantam.

Pieteikumā ir norādīts pieteikuma iesniedzējs, institūcija, kas izdevusi apstrīdētās normas, un prasījums Satversmes tiesai. Pieteikuma iesniedzējs ir sniedzis lietas faktisko

apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 1. un 109. pantam.

Līdz ar to pieteikums daļā par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 1. un 109. pantam atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta prasībām.

8.2. Tāpat Pieteikuma iesniedzējs lūdz atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām arī Satversmes 85. panta otrajam teikumam.

Pieteikumā ir citēta Satversmes tiesas judikatūra, doktrīna, kā arī citi tiesību avoti un pausts Pieteikuma iesniedzēja viedoklis par to, ka likumdevējs apstrīdēto normu izstrādē neesot ņēmis vērā vairākos Satversmes tiesas spriedumos pausto sociālo tiesību jomā. Tā kā Satversmes tiesas spriedumiem ir *res judicata* spēks, personām esot tiesības paļauties, ka netiks pārskatīti spriedumā izvērtētie jautājumi un spriedums tiks pienācīgi izpildīts.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka *res judicata* princips veido Satversmes 92. pantā ietvertu tiesību uz taisnīgu tiesu saturu (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 12.2. punktu*). *Res judicata* principam ir pozitīvais aspekts – spriedumam ir pierādījuma spēks citā lietā –, kā arī negatīvais aspekts – nav pieļaujama atkārtota vēršanās tiesā par jau izspiestiem jautājumiem (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 1. novembra sprieduma lietā Nr. 2012-06-01 12. punktu un 2014. gada 9. janvāra sprieduma lietā Nr. 2013-08-01 7. punktu*). Proti, *res judicata* principu savā darbā jāievēro tiesām, lemjot par pieteikumu pieņemšanu un izskatot konkrētus tiesību strīdus, tādējādi nodrošinot personām tiesības uz taisnīgu tiesu.

Pieteikumā nav pamatots, kādā veidā tieši likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, būtu varējis pārkāpt *res judicata* principu. Savukārt Pieteikuma iesniedzēja argumenti, ka likumdevējs apstrīdēto normu pieņemšanas procesā nav pienācīgi ievērojis Satversmes tiesas judikatūru, ir izvērtējami, pārbaudot, vai apstrīdētās normas ir pieņemtas pienācīgā kārtībā, proti, atbilstoši labas likumdošanas principam (*sal. sk. Satversmes tiesas 2018. gada 12. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2017-17-01 21.-22. punktu*)

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 85. panta otrajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu „Par Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 33. panta pirmās daļas un likuma “Par sociālo drošību” 2.² panta otrās un trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109. pantam” pēc pieteikuma (pieteikums Nr. 135/2022), kuru iesnieguši divdesmit Saeimas deputāti.

2. Atteikties ierosināt lietu par Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 33. panta pirmās daļas un likuma “Par sociālo drošību” 2.² panta otrās un trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 85. panta otrajam teikumam.

3. Uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimu – **līdz 2022. gada 24. oktobrim** iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina